

PWYLLGOR CRAFFU DECHRAU'AN DDA

Cofnodion cyfarfod o Bell a gynhaliwyd ar 19 Ionawr, 2026.

Mae'r Agenda ar [gael yma](#).

Mae recordiad y cyfarfod ar [gael yma](#).

Yn bresennol: Y Cynghorydd R.R. Thomas (Cadeirydd); Y Cynghorydd H.M. Payne (Is-gadeirydd); Y Cynghorwyr A. Asbrey, J. Aviet, W. Gilligan, E. Goodjohn, S.J. Haines, S.M. Hanks, N.P. Hodges a J. Lynch-Wilson.

Aelodau Cyfetholedig: Dr. M. Price (Eglwys Gatholig Rufeinig), K. Riddick (Llywodraethwr Rhiant – Sector Uwchradd), M. Werrett (Yr Eglwys yng Nghymru) a G. Scott (Addysg Cyfrwng Cymraeg).

Hefyd yn bresennol: Y Cynghorwyr R.M. Birch (Aelod Cabinet dros Addysg, y Celfyddydau a'r Iaith Gymraeg), I.R. Buckley, L. Burnett (Arweinydd Gweithredol ac Aelod Cabinet dros Berfformiad ac Adnoddau), C.P. Franks, G. John (Aelod Cabinet dros Hamdden, Chwaraeon a Llesiant), Dr. I.J. Johnson, N.C. Thomas ac E. Williams (Aelod Cabinet dros Ofal Cymdeithasol ac Iechyd).

577 CYHOEDDIAD –

Cyn cychwyn busnes y Pwyllgor, darllenodd y Cadeirydd y datganiad a ganlyn: "A gaf i atgoffa pawb sy'n bresennol y bydd y cyfarfod yn cael ei ffrydio'n fyw yn ogystal â'i recordio trwy'r rhyngrwyd ac mae'r recordiad hwn wedi'i archifo i'w weld yn y dyfodol".

578 YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB –

Derbyniwyd hyn gan y Cynghorydd W.A. Hennessy, L. Barrowclough (Llywodraethwr Rhiant - Sector Cynradd), P. Bond ac R. Davies (Cyngor Ieuenctid y Fro).

579 COFNODION –

ARGYMHELLWYD – CYMERADWYO cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 10 Tachwedd, 2025

580 DATGANIADAU BUDDIANT –

Derbyniwyd y datganiadau buddiant canlynol:

Y Cynghorwyr J. Aviet	Eitem Agenda 4 – Cyngor Bro Morganwg: Balansau Ysgolion. Datganodd y Cynghorydd Aviet fuddiant personol gan fod aelod o'r teulu yn gweithio yn Ysgol Uwchradd Pencoedtre, ac roeddent hefyd yn Llywodraethwr ar gyfer ysgolion cynradd Colcot ac Oakfield. Arhosodd y Cynghorydd Aviet yn y cyfarfod am hyd yr eitem.
Y Cynghorwyr J. Aviet	Eitem Agenda 5 – Adroddiad Blynyddol ar Gyfer Cysag/CYS 2024-2025 (Cyngor Ymgynghorol Sefydlog Ar Addysg Grefyddol) / CYS (Cyngor Ymgynghorol Sefydlog). Datganodd y Cynghorydd Aviet fuddiant personol gan eu bod yn aelod o Gyfer Cysag/CYS ac wedi aros yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
Y Cynghorwyr E. Goodjohn	Eitem Agenda 5 – Adroddiad Blynyddol ar Gyfer Cysag/CYS 2024-2025 (Cyngor Ymgynghorol Sefydlog Ar Addysg Grefyddol) / CYS (Cyngor Ymgynghorol Sefydlog). Datganodd y Cynghorydd Goodjohn fuddiant personol gan eu bod yn aelod o Gyfer Cysag/CYS ac wedi aros yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
Y Cynghorwyr W. Gilligan	Eitem Agenda 4 – Cyngor Bro Morganwg: Balansau Ysgolion. Datganodd y Cynghorydd Gilligan fuddiant personol gan eu bod yn Llywodraethwr ar gyfer Ysgol Gynradd Sully ac arhosodd yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
Y Cynghorwyr S. Haines	Eitem Agenda 4 – Cyngor Bro Morganwg: Balansau Ysgolion. Datganodd y Cynghorydd Haines fuddiant personol gan eu bod yn Llywodraethwr Ysgol Gynradd Sain Athan ac arhosodd yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
Y Cynghorwyr N. Hodges	Eitem Agenda 4 – Cyngor Bro Morganwg: Balansau Ysgolion. Datganodd y Cynghorydd Hodges fuddiant personol gan eu bod yn Llywodraethwr Ysgol St. Baruc ac

	arhosodd yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
Y Cynghorwyr J. Lynch-Wilson	Eitem Agenda 4 – Cyngor Bro Morganwg: Balansau Ysgolion. Datganodd y Cyngorydd Lynch-Wilson fuddiant personol gan eu bod yn Llywodraethwr Ysgol Gynradd Sain Athan ac Ysgol Llanilltud Fawr ac arhosodd yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
Cynghorwyr H. Payne	Eitem Agenda 4 – Cyngor Bro Morganwg: Balansau Ysgolion. Datganodd y Cyngorydd Payne fuddiant personol gan eu bod yn Llywodraethwr Ysgol Gynradd Palmerston ac arhosodd yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
Y Cynghorwyr R. Thomas	Eitem Agenda 5 – Adroddiad Blynyddol ar Gyfer Cysag/CYS 2024-2025 (Cyngor Ymgynghorol Sefydlog Ar Addysg Grefyddol) / CYS(Cyngor Ymgynghorol Sefydlog). Datganodd y Cyngorydd Thomas fuddiant personol gan eu bod yn aelod o Gyfer Cysag/CYS ac arhosodd yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
Dr. M. Price (Aelod Cyfetholedig)	Eitem Agenda 4 – Cyngor Bro Morganwg: Balansau Ysgolion. Datganodd Dr. Price fuddiant personol gan eu bod yn Llywodraethwr Ysgol Sant Richard Gwyn ac yn aelod o Gymdeithas Llywodraethwyr Bro Morganwg, ac arhosodd yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
K. Riddick (Aelod Cyfetholedig)	Eitem Agenda 4 – Cyngor Bro Morganwg: Balansau Ysgolion. Datganodd K. Riddick fuddiant personol gan eu bod yn Llywodraethwr Ysgolion Uwchradd Pencoedtre a Whitmore, ac arhosodd yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
K. Riddick (Aelod Cyfetholedig)	Eitem Agenda 5 – Adroddiad Blynyddol ar Gyfer Cysag/CYS 2024-2025 (Cyngor Ymgynghorol Sefydlog Ar Addysg

	Grefyddol) / CYS(Cyngor Ymgynghorol Sefydlog). Datganodd K. Riddick fuddiant personol gan mai nhw oedd Cadeirydd Gyfer Cysag/CYS ac arhosodd yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
M. Werrett (Aelod Cyfetholedig)	Eitem Agenda 4 – Cyngor Bro Morganwg: Balansau Ysgolion. Datganodd M. Werrett fuddiant personol gan mai ef oedd Pennaeth Addysg yr esgobaeth yr oedd sawl ysgol yn y Dyffryn o dan eu cylch gwaith. Arhosodd M. Werrett yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.
G. Scott (Sylwedydd Di-bleidlais–Addysg Cyfrwng Cymraeg)	Eitem Agenda 4 – Cyngor Bro Morganwg: Balansau Ysgolion. Datganodd G. Scott fuddiant personol gan eu bod yn Llywodraethwr Ysgol Pen Y Garth, ac arhosodd yn y cyfarfod yn ystod yr eitem.

581 CYNGOR BRO MORGANWG: BALANSAU YSGOLION (CYF) –

Cyflwynwyd y cyfeiriad gan y Cabinet ar 18 Rhagfyr, 2025 fel y'i cynhwyswyd yn yr agenda gan y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau ar y cyd â'r Cyfarwyddwr Adnoddau Corfforaethol a'r Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau.

Nodwyd bod Archwilio Cymru wedi adolygu trefniadau'r Cyngor ar gyfer rheoli diffygion cyllideb ysgolion.

Y canfyddiadau allweddol oedd nad oedd chwarter yr ysgolion mewn diffyg wedi cyflwyno cynlluniau adfer angenrheidiol. Er gwaethaf camau gan y Cyngor, nid oedd gorwariant ysgolion yn lleihau'n ddigonol. Nodwyd bod diffygion o ran adrodd risgiau a oedd yn cyfyngu goruchwyliaeth effeithiol gan graffu a chabinet.

Roedd Archwilio Cymru wedi nodi tri argymhelliad:

- Cryfhau goruchwyliaeth a gosod cerrig milltir realistig;
- Sicrhau bod pob ysgol yn cyflwyno cynlluniau adfer cadarn ac egluro meini prawf ymyrryd;
- Dysgu gan Awdurdodau Lleol eraill a rhoi camau ychwanegol ar waith i gefnogi gwella.

Roedd y Cyngor wedi datblygu Cynllun Gweithredu i fynd i'r afael â'r tri argymhelliad.

Rhoddodd y Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau ddiweddariad ar y sefyllfa a chynghorodd fod saith ysgol ar hyn o bryd angen cymorth dwysach ar ôl sawl rownd o gynlluniau adfer diwygiedig.

Dangosodd cynlluniau trydedd rownd yn ddiweddar ostyngiad o 55% yn y diffyg tair blynedd a gostyngiad o 20% yn y diffygion un flwyddyn. Roedd cymorth ymgynghori allanol wedi nodi oddeutu £700k mewn arbedion posibl ar draws y garfan gychwynnol, gyda gwaith sylweddol ar y gweill ar:

- Fodelau cyflawni'r cwricwlwm;
- Amserlenni effeithlonrwydd;
- Rhannu staff a gwasanaethau ar sail clwstwr ac aml- ysgolion;
- Lleihau dibyniaeth ar staffio asiantaethau;
- Diwygio fformiwlâu cyllido ysgolion;
- Cefnogaeth i arweinwyr ysgol a gweithio mewn partneriaeth.

Dywedodd y Cynghorydd H. Payne ei bod yn hysbys bod pob Awdurdod Lleol yng Nghymru o dan bwysau cost eithafol a chyfeiriodd at y gyllideb ar gyfer Anghenion Dysgu Ychwanegol ac ansawdd uchel y ddarpariaeth a ddarperir yn y Fro, a oedd yn golygu bod y Cyngor yn ddioddef o'i lwyddiant ei hun. Gofynnodd y Cynghorydd Payne a oedd adolygiad o strwythurau rheoli mewn ysgolion yn cael ei gynnal ac a oedd eu cynlluniau ar gyfer ysgolion sydd â sefyllfa ariannol fwy cynaliadwy i 'gyfeillio' â'r rhai sydd mewn diffyg. Mewn ymateb, dywedodd y Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau ei bod yn bwysig ystyried nad oedd unrhyw ddwy ysgol yr un fath gyda phob un yn cael ei heriau ei hun. Maes anodd oedd gweithredu canllawiau Llywodraeth Cymru yng nghyd-destun lleol ysgolion unigol, felly peth o'r gwaith yr oedd y Cyngor yn ei wneud, oedd gweithio gydag Awdurdodau Lleol eraill a allai helpu i ddatblygu llinell sylfaen. Maes pwysig arall i edrych arno ym mhob ysgol oedd cyflwyno'r cwricwlwm a rhai o'r gwahanol fodelau cyflawni. Roedd y twf mewn niferoedd a chymhlethdodau o amgylch Anghenion Dysgu Ychwanegol yn adlewyrchu newidiadau i gymdeithas, ac roedd yr holl heriau newydd i ysgolion yn gyfle i edrych ar newidiadau i arferion. Ni ddylai ysgolion fod yn wynebu'r heriau hynny ar wahân ac felly roedd cyfle i edrych ar sgiliau staff i ddiwallu anghenion plant a chynhwysiant.

Gofynnodd y Cynghorydd S. Haines pa Awdurdodau Lleol oedd Bro Morgannwg wedi bod yn meincodi gyda nhw a pha offer oedden nhw'n eu defnyddio. Yn ogystal, holodd y Cynghorydd Haines am gynlluniau ar gyfer yr ysgolion hynny a allai gael trafferth cyflawni cyllideb wedi'i mantoli hyd yn oed gyda'r ymyriadau a gynigir. Mewn ymateb, cynghorodd y Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau fod y Cyngor wedi bod yn gweithio gyda Threfynwy a Thorfaen. O ran meincodi, roedd llawer o hynny yn cynnwys lefel y diffygion ysgolion, y mathau o ysgol ac o safbwynt trefniadaeth ysgolion. Roedd hynny'n golygu edrych ar fformiwlâu, ffurf ac effeithlonrwydd mynediad i'r ysgol a'r mathau o ymyriadau a ddefnyddir mewn meysydd eraill fel amserlenni a defnyddio ysgolion cymunedol. ran yr ysgolion hynny sydd â heriau ariannol sylweddol, dywedodd y Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau ei fod yn anodd i'r Cyngor gan fod pob ysgol yn wahanol felly nid oedd un ateb syml. Ar y cyfan, o ran heriau ynghylch cyllid addysgol, nid oedd Bro Morgannwg yn unigryw ymhlith Awdurdodau Lleol. Roedd gwybodaeth a gasglwyd ers mis Mehefin y llynedd wedi nodi bod lle i

ysgolion wella eu sefyllfaoedd cyllidebol ac roedd rhywfaint o arfer da wedi'i nodi. Roedd peth o'r cymorth uniongyrchol a ddarparwyd gan y Cyngor i'r ysgolion yn cynnwys monitro cyllideb fanwl a chynllunio cyfrifyddu a darparwyd cymorth ychwanegol o ran addysgu a dysgu. Roedd yna hefyd rai arferion arloesol da iawn y gallai ysgolion eu mabwysiadu fel ffrydiau incwm, a maes ffocws oedd defnyddio a chynaliadwyedd staff asiantaeth a chontractau dros dro. Yn ogystal, roedd caffael gwasanaethau arbenigol neu dechnegol wedi'u hystyried gyda chyfleoedd i brynu fel clwstwr ysgolion i elwa o arbedion maint.

Mewn ymateb i ymholiad gan y Cynghorydd A. Asbrey, eglurodd y Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau fod problemau ariannu systemig ledled Cymru nad oeddent yn benodol i Fro Morgannwg. Fodd bynnag, roedd data ar gyfer y Fro wedi tynnu sylw at amrywiadau mawr rhwng ysgolion sydd â chyd-destunau tebyg.

O ran y defnydd o asiantaethau, cynghorodd y Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau fod sawl model y gellid eu mabwysiadu. Ysgolion sy'n gweithredu ar sail unigol oedd y mwyaf heriol o safbwynt ariannol, felly roedd cyfleoedd i ysgolion weithio o fewn clwstwr neu gydag ysgolion eraill yn eu hardal leol neu hyd yn oed o safbwynt gwella ysgolion. Roedd yn bwysig i staff yr ysgol gael cysylltiadau â'r disgyblion, ond a oedd hefyd yn gwybod y cwricwlwm.

Gofynnodd Dr. M. Price a allai'r Cyngor ddileu diffygion ysgol a mynegodd bryder fod Penaethiaid yn tynnu sylw at y ffaith bod gan ysgolion rwymedigaethau cyfreithiol i ddarparu safon dda o addysg, i weithio gyda'r disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol a gofalu am blant a darparu amgylchedd diogel. Dywedodd Dr. Price ei fod yn pryderu bod ysgolion gyda'r heriau ariannol mwyaf difrifol yn cael eu targedu a'u rhoi dan bwysau enfawr pan oedd yn amlwg nad oedd digon o gefnogaeth ariannol i'r ysgolion hynny fodloni eu gofynion cyfreithiol. Gallai hynny olygu y gall pwysau effeithlonrwydd arwain at orweithio staff. Dywedodd y Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau mewn ymateb nad oedd ysgolion yn cael eu targedu ond bod sgysiau anodd yn digwydd gyda'r ysgolion hynny a oedd yn amlinellu eu diffygion cyllidebol. Roedd y lefel bresennol o ddiffygion bellach yn Risg Gorfforaethol y Cyngor, a bu'n rhaid i'r Cyngor gymryd camau a chefnogi ysgolion yn uniongyrchol i fynd i'r afael â'u pwysau cyllidebol. Fel y soniwyd o'r blaen, rhagwelwyd gostyngiad o 55% yn y diffyg rhagamcanol tair blynedd a oedd yn dangos bod ysgolion yn gwneud cynnydd, ond roedd angen mwy o waith a chefnogaeth. Roedd hefyd yn bwysig cydnabod y byddai effaith y diffygion yn rhoi pwysau ar wasanaethau eraill y Cyngor nid yn unig yn yr Adran Addysg, ond un o brif flaenoriaethau i'r Cyngor oedd cynaliadwyedd i'r 25,000 o blant mewn ysgolion ar draws y Fro.

Adleisiodd G. Scott (Addysg Cyfrwng Cymraeg) sylwadau Dr. Price fel llywodraethwr ysgol, gan bwysleisio lefelau straen Penaethiaid, staff addysgu ac uwch arweinwyr a chyfeiriodd at fwy o absenoldebau staff oherwydd lefelau straen. Gofynnodd G. Scott pa gymorth oedd yn cael ei gynnig i'r ysgolion hynny y tu allan i'r saith a oedd wedi'u nodi ar gyfer ymyrraeth agos, ond a oedd â lefel lai o ddiffyg a pha ddysgu oedd yn cael ei drosglwyddo ar draws. Tynnodd G. Scott sylw hefyd at yr effaith o achosion lle roedd ysgolion wedi colli athrawon profiadol ar raddfa gyflog uwch oherwydd heriau cyllidebol a holodd pa fesurau diogelu oedd ar waith i sicrhau nad

oedd hynny'n digwydd. Mewn ymateb, dywedodd Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau fod y pwynt o drosglwyddo dysgu a gwybodaeth i bob ysgol yn bwysig iawn ac roedd agweddau tymor byr, canolig a hirdymor. Roedd camau gweithredu tymor byr a buddugoliaethau hawdd o amgylch seilwaith a chaffael yn cael eu gweithredu nawr, gydag ysgolion yn dechrau gweld canlyniadau'r newidiadau hynny. O ran camau gweithredu tymor canolig, roedd y rhain yn ymwneud â gwella ysgolion a gweithio gyda'r Education Endowment Foundation i newid arferion o fewn ysgolion yn gyson. Byddai'r rhain yn cymryd mwy o amser i'w gweithredu gan eu bod yn fwy cymhleth, ond byddai rhyngweithio ysgol i ysgol ynghylch pa newidiadau sy'n gweithio orau. Roedd y gwaith sy'n dod â Rheolwyr Busnes at ei gilydd o fewn ysgolion hefyd yn arwain at ganlyniadau cadarnhaol ac yn cynhyrchu arbedion effeithlonrwydd, er enghraifft o ran y math o feddalwedd a ddefnyddir gan ysgolion. Roedd newidiadau cadarnhaol hefyd ynghylch sianeli cyfathrebu a ddefnyddiwyd gydag ysgolion a oedd yn golygu bod rhannu gwybodaeth yn fwy effeithlon. Roedd cyfarfodydd gyda phenaethiaid hefyd yn cynnwys gweithdai ynghylch dysgu a datrys problemau. Roedd cyfleoedd dysgu yn cael eu gwerthfawrogi'n fawr ac eisoes wedi cynhyrchu canlyniadau cadarnhaol.

Dywedodd M. Werrett (Yr Eglwys yng Nghymru), o'i harsylwadau uniongyrchol yn gweithio gydag ysgolion a Phenathiaid roedd pryder enfawr am les a phwysau ar Benaethiaid, gyda llwythi gwaith yn anghynaliadwy. Gyda llawer o ysgolion yn gorfod lleihau nifer y staff, roedd Penathiaid yn cyflawni pob math o rolau o fewn ysgolion, o gynnal a chadw i oruchwylio disgyblion aflonyddgar sy'n cael eu tynnu o'r dosbarth. Gofynnodd M. Werrett beth oedd y Cyngor yn ei wneud i edrych ar ôl arweinwyr ysgolion. Mewn ymateb, cytunodd y Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau fod pryder am yr effaith ar Benaethiaid a myfyriodd ar bwysigrwydd lleihau'r risgiau i'r Cyngor pe bai'n gorwario, a allai gael effaith fawr ar bob disgybl ar draws Bro Morgannwg. Cytunodd fod angen creu capasiti a lleihau biwrocratiaeth a heriau eraill fel y gallai ysgolion ganolbwyntio ar addysgu a dysgu. Roedd cyrff llywodraethu hefyd yn gofalu am les Penathiaid. Ar ben hynny, nid oedd disgwyliad i ysgolion wynebu'r problemau ar eu pennau eu hunain, felly roedd yn gyfrifoldeb ar y cyd yn ymwneud â'r Cyngor. Roedd yn hanfodol i Benaethiaid ymgysylltu a chael sgysiau rheolaidd am y ffordd orau o fynd i'r afael â materion ac i'r Cyngor weithio gyda nhw i ddatrys problemau ac edrych ar ffyrdd o greu capasiti.

Dywedodd y Cynghorydd L. Burnett (Arweinydd Gweithredol a'r Aelod Cabinet dros Berfformiad ac Adnoddau), gyda chaniatâd i siarad, na allai'r Cyngor anwybyddu'r diffygion cyllidebol o fewn ysgolion, gan fod yn rhaid i'r Cyngor ei hun gyflwyno datganiad cyllideb wedi'i mantoli bob blwyddyn. Roedd goblygiadau peidio â chyflawni cyllideb wedi'i mantoli yn ddifrifol. Yn hanesyddol, roedd Bro Morgannwg wedi ariannu addysg uwchlaw ei Asesiad Cyllideb Ddangosol (ACDd) ac nid oedd cyllidebau'r haen uchaf. Roedd ymrwymiad parhaus i gydweithio ag ysgolion, ond roedd angen cysondeb cyn dadlau'n genedlaethol dros well cyllid.

Gofynnodd y Cadeirydd, y Cynghorydd R. Thomas, sut y caniatawyd i'r problemau diffygion cyllidebol waethygu. Mewn ymateb, dywedodd y Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau fod ar gyfer y rhan fwyaf o ysgolion faterion cyllidebol yn datblygu'n eithaf cyflym, rhai ohonynt wedi dyblu dros gyfnod o flwyddyn. Roedd ymyrraeth y cyngor gydag ysgolion wedi dechrau fis Mehefin diwethaf.

Holodd y Cadeirydd hefyd sut mae strwythurau rheoli a modelau cwricwlwm yn effeithio ar gostau ac a oedd wedi bod asesiad o nifer unrhyw ddileu swyddi posibl. Cadarnhawyd bod penderfyniadau staffio yn aros gydag ysgolion, ac nid oedd unrhyw amcanestyniad y Cyngor yn bodoli ar hyn o bryd.

Yn olaf, gofynnodd y Cadeirydd a fyddai'r heriau ariannol yn cael effaith ar recriwtio a chadw. Mewn ymateb, dywedodd y Pennaeth Strategaeth, Dysgu Cymunedol ac Adnoddau y byddai'n eu gwneud yn fwy heriol, yn enwedig wrth i rolau ddod yn fwy arbenigol. Roedd y rhain yn debygol o fod hyd yn oed yn fwy heriol o fewn y sector cyfrwng Cymraeg a chymorth ar gyfer Anghenion Dysgu Ychwanegol.

Gan nad oedd unrhyw sylwadau na chwestiynau pellach, y Pwyllgor

ARGYMHELLWYD –

(1) Y dylid canfyddiadau adolygiad Archwilio Cymru o Falansau Ysgolion (Atodiad A i'r adroddiad), a'r ymateb i ganfyddiadau'r adolygiad ac argymhellion Archwilio Cymru (Atodiad B i'r adroddiad), gan gynnwys y risg gorfforaethol newydd arfaethedig ar ddiffygion Ysgolion (Atodiad C i'r adroddiad) yn cael eu nodi.

(2) Y dylid materion a phryderon a nodwyd gan y Pwyllgor Craffu Dechrau'n Dda yn cael eu cyfeirio at y Cabinet i'w hystyried. Sylwadau'n ymwneud â:

- Pwysigrwydd diogelu lles Penaethiaid a staff ysgolion;
- Pryderon ynghylch recriwtio/cadw, llosgi allan staff, cynaliadwyedd arweinyddiaeth a disgwyliadau uchel;
- Pwysleisio pwysau a achosir gan alw Anghenion Dysgu Ychwanegol, anghenion staffio, a gofynion cwricwlwm;
- Pryder bod ysgolion yn cael eu gwthio y tu hwnt i gapasiti;
- Roedd problemau'n systemig ledled Cymru, nid yn benodol i'r Fro, ond dangosodd data'r Fro amrywiadau mawr rhwng ysgolion â chyd-destunau tebyg;
- Angen am arfer cyson ar draws yr Awdurdod Lleol.

(3) Y dylid Pwyllgor Craffu Dechrau'n Dda yn derbyn adroddiad yn manylu ar y sefyllfa ariannol ddiweddaraf ar gyfer ysgolion yn ei gyfarfod a drefnwyd ar gyfer 16 Mawrth, 2026.

Rhesymau dros yr argymhellion

(1) Gan ystyried cynnwys yr adroddiad a'r trafodaethau yn y cyfarfod.

(2) Cyngori'r Cabinet ar safbwyntiau a phryderon Pwyllgor Craffu Dechrau'n Dda.

(3) Darparu datganiad sefyllfa ariannol cyfredol ar falansau ysgolion.

582 ADRODDIAD BLYNYDDOL AR GYFER CYSAG/CYS 2024-2025 (CYNGOR YMGYNHOROL SEFYDLOG AR ADDYSG GREFYDDOL) / CYS (CYNGOR YMGYNHOROL SEFYDLOG) (CDS) –

Crynhodd yr adroddiad weithgareddau CYSAG (Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol) /CYSAG (Cyngor Ymgynghorol Sefydlog) fel y manylwyd yn Adroddiad Blynyddol drafft CYSAG/CYSAG ar gyfer 2024-25 sydd ynghlwm yn Atodiad A.

Roedd yn ofynnol i'r Awdurdod Lleol gytuno a chadarnhau Adroddiad Blynyddol CYSAG/CYSAG ar gyfer 2024-25. Ar ôl ei gadarnhau, roedd yn ofynnol cyhoeddi'r adroddiad.

Yn amodol ar gymeradwyaeth y Cabinet, byddai Clerc CYSAG/CYSAG yn trefnu i gopïau o'r Adroddiad Blynyddol gael eu cyhoeddi ar wefan Bro Morganwg, eu hanfon at bob ysgol o fewn yr Awdurdod, at yr Adran Addysg a Sgiliau, y Llyfrgell Genedlaethol ac at unigolion a sefydliadau eraill a ystyrir yn briodol.

Ar ôl ystyried yr adroddiad, fe'i

ARGYMHELLWYD – BOD Adroddiad Blynyddol GYFER CYSAG/CYS 2024-2025 (Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol) / CYS (Cyngor Ymgynghorol Sefydlog) yn cael ei gadarnhau i'w gyhoeddi.

Rheswm dros yr argymhelliad

Gan ystyried cynnwys yr adroddiad a'r trafodaethau yn y cyfarfod.

583 AELODAETH Y GRŴP ADOLYGU GORCHWYL A GORFFEN – BETH FU'R EFFAITH AR YSGOLION O ORFOD GWNEUD PENDERFYNIADAU ANODD I GYDBWYSO CYLLIDEBAU (CAC) –

Yn ei gyfarfod a gynhaliwyd ar 7 Gorffennaf 2025, ystyriodd Pwyllgor Craffu Dechrau'n Dda bynciau gwaith grŵp ymchwiliol (Adolygiad Gorchwyl a Gorffen).

Cytunwyd ar ddau gynnig ar gyfer symud ymlaen (cyfeiriwch at gofnod rhif 145) –

1. Adolygu'r Cronfeydd Adnoddau Anghenion Dysgu Ychwanegol;
2. Beth fu'r effaith ar ysgolion yn gorfod gwneud penderfyniadau anodd i gydbwysu cyllidebau.

Penderfynwyd y byddai'r Adolygiad o'r Cronfeydd Adnoddau Anghenion Dysgu Ychwanegol yn cychwyn yn gyntaf a phan fyddai wedi'i gwblhau y byddai'r adolygiad i'r Effaith ar Ysgolion o Wneud Penderfyniadau Cyllidebol Anodd yn cychwyn wedyn.

Aelodaeth bresennol Grŵp Gorchwyl a Gorffen y Pwyllgor Craffu oedd 6, yn cynnwys y Cyngorwyr H. Payne (Cadeirydd), W. Hennessy (Is-gadeirydd), A. Asbrey, J. Aviet, W. Gilligan ac S. Hanks.

Gofynnwyd i'r Pwyllgor gadarnhau a chytuno ar faint ac aelodaeth y Grŵp ar gyfer y Grŵp Gorchwyl ac Adolygu dilynol i'w adolygu – Beth fu'r effaith ar ysgolion yn gorfod gwneud penderfyniadau anodd i gydbwyso cyllidebau. Y nifer awgrymedig o aelodau ar Grŵp Adolygu Gorchwyl a Gorffen oedd 6, ond gellid darparu ar gyfer nifer is neu uwch yn seiliedig ar ddymuniadau'r Pwyllgor Craffu. Yn ddelfrydol, byddai gan y Grŵp Adolygu Gorchwyl a Gorffen gynrychiolaeth o bob grŵp gwleidyddol ac o bosibl o'r Aelodau Cyfetholedig.

Gofynnwyd i'r Pwyllgor hefyd benderfynu a fyddai rhinwedd i gynrychiolaeth o unrhyw bartion â diddordeb y tu allan i'r sefydliad.

Y bwriad oedd y byddai cyfarfod cyntaf y Grŵp Adolygu Gorchwyl a Gorffen yn cynnwys penodi Cadeirydd ac Is-gadeirydd. Byddai'r cyfarfod cyntaf hefyd yn cynnwys ystyried cwmpas llawn sut y byddai'r adolygiad yn cael ei gwblhau. Byddai'r Grŵp hefyd yn cael ei ofyn i ystyried yr amser mwyaf priodol iddo gyfarfod ac unrhyw dystion arbenigol y byddai'n hoffi eu galw i ddarparu tystiolaeth, canllawiau ac ateb ymholiadau.

Ar ddiwedd yr adolygiad, byddai adroddiad ac argymhellion dilynol yn cael eu bwydo'n ôl i'r Aelod(au) Cabinet perthnasol, y Pwyllgor Craffu a'r Cabinet i'w hystyried.

Ar ôl ceisio gwirfoddolwyr i ymuno â'r Grŵp Adolygu Gorchwyl a Gorffen, fe'i

ARGYMHELLWYD – Y dylid cadarnhau'r Cynghorwyr A. Asbrey, W. Gilligan, S. Haines a H. Payne, ynghyd â'r Aelodau Cyfetholedig Dr. M. Price a K. Riddick, fel aelodau o'r Grŵp Adolygu Gorchwyl a Gorffen i ystyried "Beth fu'r effaith ar ysgolion o orfod gwneud penderfyniadau anodd i gydbwyso cyllidebau".

Rheswm dros y penderfyniad

Gan ystyried cynnwys yr adroddiad a'r trafodaethau yn y cyfarfod.